

יוסף ויץ מתוך:

"היער – קובץ המוקדש לבעיות היער והייעור בארץ ישראל", קובץ א', עמ' 43-44, נובמבר 1947

יער בלפור – בן עשרים

בחורף תרפ"ח הוחל בנטיעת יער בלפור במדרוני הגבעות של גניגר, ובה בשנה נסתיימה תקופה בעבודת היעור של הקק"ל, שארכה שמונה שנים. תר"פ-תרפ"ח, היא תקופת גישוש וחיפוש, בירור וליבון שאלות רבות הנוגעות באופי העבודה, בבחירת העצים, ברווחים שבין העצים, במועדי הנטיעה, בטיפול וכיוצא בהן שאלות בהלכות ייעור, שהלכו ונתחדשו אגב המעשה. צעד אחרי צעד הסתמנה המטרה העיקרית של הייעור הלאומי והותוו הדרכים המובילות לקראת השגתה, והתברר, ששבילי היער הם גם שבילי ההר ופעמי היער מוליכים אל ההר ולהפך. כלומר, ההר, במידה שאדמתו אינה פליחה, ושכזאת מצויה בו במידה ניכרת, הריהו בית הגידול הטבעי והעיקרי ליער ואליו יש לכוון את פעולת הייעור של הקק"ל כדי ליצור ראשיתו של יער חדש.

מעלי הגבעות שמעל עמק גניגר נמצאו נאים לתכלית זאת. הם נישאים עד כביש נצרת-חיפה בגובה 300 מטר מעל פני הים, כאובי אבנים מפורזות, רבוצי סלעים חשופים ומבוטרי ערוצים עמוקים ופתלתלים, רובם ככולם בלתי מעובדים. ואם אריסי סורסוק לא עבדום, חזקה – סברנו אז – שאינם ראויים לעיבוד חקלאי, אלא לייעור. במרוצת השנים נתחדשה בבית מדרשנו הלכה אחרת: הודות לעבודת הייעור בהרים הכרנו את איכות ההר ומהותו, למדנו לעבוד באדמת הרים, גילינו, ומגלים והולכים את האפשרויות הגלומות בהר לענפי חקלאות משקית. אבל אז הפרשנו רק משליות אחדות, הקרובות לישוב ושאינן בהן עקוב, בשביל ענפי חקלאות אחרים, וכל השאר, ב-1,400 דונם, יעדנו לייעור.

בחורף תרפ"ח הוחל ביעור הגבעות ובחורף תרצ"א הושלמה הנטיעה כולה. לפי המידות שנקטנו אז ביעור הרי היו מידות הייעור בגניגר גדולות, ביחוד הצטיינה הנטיעה בשנת תרפ"ט: בה בעונה ניטעו מאה ושישים אלף שתילים על שטח של שש מאות דונם! ואל יהא מעשה זה קל בעינינו גם היום. מאז לא הראה שום ישוב יכולת גדולה יותר. אמנם, לא בני גניגר בלבד ביצעו את ה"משימה" הזאת, כי אליהם נלוו בני "ארגון הצפוני", אלה הבחורים הרעננים מלאי צהלה לקראת עבודה והשתלטות על הסלעים, בוגרי מקווה ישראל שבאו מהצפון, שם התכשרו במשקיות, ופניהם להתישבות. פעולה אחרת לא הייתה להם, כי אם עבודת הייעור שקיבלו מ"הקבלנים" בני גניגר. האח! היה זה מראה מרהיב עין ומצהיל לבב, כשעשרות בחורים נפוצים בגבעות ובערוצים, גוחנים לאם האדמה כאילו לוחשים סוד באזנה, או כורעים לפניה על ברכיהם ומלטפים אותה בידיהם ומאחוריהם שורות עצים רבים רעננים, צצות כביד קסם וכל שתיל צוהל וכל שתיל רונן, ובמקום שרקע וארץ מנשקים צועדים חמורים עמוסי שתילים בחשיבות רבה ואחד בחור מחמר אחריהם ומפזם, והכל ביחד אומר מעשה נפלא, מעשה בראשית של נטיעת יער. וכך חיו בזמן עידור ראשון ובזמן עידור שני, כשהחמסינים צורבים על הגב ולוהטים על ראשי השתילים הרכים וחורכים את הסלעים וחוררים את האדמה, ואף על פי כך הייתה חדוה מהלכת על הגבעות ה"מיוערות" וצהלת ירק מתגדרת מול הגבעות החשופות עדיין שממערב. אלא שגם הללו באה שעתן במהרה, בשנת תר"ץ ניטעו עוד 114,000 עצים על 340 דונם, ובשנת תרצ"א עוד 72,000 עצים על 240 דונם. והמחשוף של גבעות גניגר כוסה כולו. אלף ארבע מאות ועשרים דונם התחילו נושאים על גבם צמרות ומסתירים בחיקם שורשים של ארבע מאות אלף שתילים קטנים שבגידולם הם בעתיד.

והם גדלו.

עוד חודשים אחדים יהיה יער גניגר בן עשרים. כבן ישראל עדו גם עליו לבטים והרפתקאות. לבטי גידול והתפתחות, התקפת אויבים בכריתה ושריפה, ואף מזיקי טבע לא חסרו בו. אך כמוהו המשיך גדול בהתמדה ובעקשנות בהשתרשו למטה ובהסתעפו למעלה, ורוח יער, י ע ר א ר צ י ש ר א ל י , תאפפנו ותדובבנו. הרבה יש ללמוד הימנו על שיטת נטיעה, על גידום ועל דילול, על קווי אש ושבילי הלך ועוד. ואשרי היערך המהלך בו. עתה איננו האחד, לידו כפר החורש, וממולו משמר העמק, ורחוק הימנו חניתה ואילון ורמים בגליל העליון, והגלבוע בעמק, קריית ענבים ומעלה החמישה בהרי ירושלים, חורשות ויערות על אלפי דונם ובמיליונים עצים. כולם אהובים כולם יקרים, אך ביער זה משהו שאין בהם, משהו מ"אהבת נעורים". ביער בלפור-גניגר גנוזים חלומות של ימי משיח מתקרבים, ואליהם יערוג לב האדם מישראל תמיד וביתר עוז ב"ערוב היום". האם גנוזו החלומות ואינם? לא. בפנית הקסם שביער זה הם מאושרים ומלחשים, בשדרת הברושים שבמעלה הגבעה הם מרפרפים ותוססים, משם נשקף העמק שלנו וכל מה שנוצר בו במשך עשרים השנים, ואם נשמתך פתוחה ועינך פקוחה הרי תראה משם את החלומות שהפכו למציאות, שהחלום לא יתנדף ממנה, ותראה והנה הדרך מותווית והיא מוליכה אל פסגת המטרה. והדרך – דרך גניגר על משקה ועל יערה.

Balfour Forest (plot 7), 20 years after planting (1947).

יער בלפור (חלקה 7) בגיל 20 שנה, פינת הקסם (1947).

השנה יער בלפור בן 90, חזרנו לצלם את אותו הוואדי המשקיף לעמק יזרעאל מעל קיבוץ גניגר אשר מופיע בתמונה במאמרו של יוסף ויץ. מהנטיעה המקורית של 1927 ניתן להבחין בשדרת הברושים הצריפיים בוואדי היורד מהיער לעבר הקיבוץ. מעבר לוואדי נותרו עצי אורן ירושלים בצפיפות משתנה, שתחת חופתם ישנן התחדשויות טבעיות של המינים המחטניים (אורן ירושלים, אורן ברוטיה וברוש מצוי) וכמו כן של מיני רחבי עלים (אלון מצוי, חרוב מצוי, אלה ארץ ישראלית, ועוד).

יער בלפור (חלקה 7) בגיל 90 שנה על רקע קיבוץ גניגר ושדות עמק יזרעאל. צילום על ידי רחפן (כאמל עליאן, 2017).
Balfour Forest (plot 7), 90 years after planting (Photo: Kamel Aliyan, 2017).